

MIKROCERTIFIKÁTY – SOUČASNÝ STAV A PŘEDPOKLÁDANÝ BUDOUCÍ VÝVOJ Z GLOBÁLNÍHO POHLEDU

Na konci června (23.6.2022) proběhla v rámci projektu DAAD Bologna hub virtuální konference na téma mikrocertifikáty „**GLOBAL DIALOGUE ON MICRO-CREDENTIALS – Initiatives and Perspectives on Small Learning Units from around the World**“.

Mikrocertifikáty nabývají v posledních letech v evropském prostoru vysokoškolského vzdělávání na důležitosti. V červenci 2021 byla zahájena veřejná konzultace Evropské Komise k mikrocertifikátům. Diskuze na toto téma vyvrcholila předložením návrhu Evropské Rady „**Council Recommendation on a European approach to micro-credentials for lifelong learning and employability**“¹ (dále jen Doporučení), kterou dne 16. června 2022 schválili zástupci států Evropské unie.

Doporučení představil v úvodu konference William O’Keeffe (oddělení odborného vzdělávání a přípravy, DG EMPL, EK). Doporučení Rady jsou vytvořena v zájmu podpory celoživotního učení a zaměstnatelnosti, cílem je podpořit mikrocertifikáty a jejich efektivní navrhování, vydávání a používání, tak aby byly využívány a rozvíjeny všemi zainteresovanými stranami soudržným způsobem. William O’Keeffe hovořil o dvou základních aspektech, které byly stanoveny v rámci tohoto dokumentu. Zaprvé se jedná o **building blocks** (základní stavební kameny), které obsahují definici mikrocertifikátů, standardní prvky k popisu mikrocertifikátů, zásady pro navrhování a vydávání mikrocertifikátů) a zadruhé o **key areas for action** (klíčové oblasti, v nichž je třeba jednat), které jsou chápány jako podněty a návrhy členským státům a všem zúčastněným stranám, jak skutečně použít mikrocertifikáty, aby byl využit jejich potenciál.

Cílem tohoto Doporučení nebylo zodpovědět na všechny otázky, mnohé z nich je třeba dále projednat, jak uvedl Stephan Geifes (ředitel Národní agentury pro vysokoškolské vzdělávání Erasmus +, DAAD):

Jaký přesný význam má „**mikro**“ ve slově mikrocertifikát? / Co přesně znamená „**malý**“ ve slovním spojení malý objem učení?

Co pro studující znamená **stohovatelnost** (stackability)? Umožní jim přizpůsobit si vlastní vzdělávací dráhu? / A jaké jsou hranice individualizace vzdělávacích cest?

Jaký dopad bude mít dokument Evropské komise (výše uvedené Doporučení) **na vysokoškolské instituce**? / Budou studenti celoživotního učení jejich přední studenti? A budou se muset zaměřit na praktické dovednosti důležité pro vstup na trh práce?

Cílem celé akce bylo obohatit probíhající diskuse o mikrocertifikátech o výrazně globální přístup. V panelových diskusích vystoupili řečníci ze všech světových regionů a v sekcích byly představeny různé příklady dobré praxe a iniciativy v oblasti mikrokreditů z Asie a Tichomoří, Afriky a Ameriky.

¹ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/16/council-recommends-european-approach-to-micro-credentials/>

Základní myšlenky a současný stav probíhajících diskuzí a činností týkajících se mikrocertifikátů představil **Mark Brown**. Mark Brown se dlouhodobě věnuje problematice digitálního vzdělávání a výuky, hrál klíčovou roli v mnoha projektech, které se zabývali vývojem a implementací několika iniciativ v této oblasti, a to jak v evropském (člen výkonného výboru EDEN, člen dozorčí rady EADTU, předseda NIDL-DCU, Ireland), tak v celosvětovém měřítku (ředitel NCTL Massey University, New Zealand atd.).

Mark Brown ve své prezentaci poukázal na tři základní oblasti mikrocertifikátů z hlediska globální perspektivy. Zaprvé se věnoval rozklíčování definic, zadruhé modelům (business modelům) mikrocertifikátů a jejich případnému spojení a v neposlední řadě také slabým místům mikrocertifikátů. V příspěvku zaznělo několik zajímavých podnětných otázek a také několik informací vycházejících ze studie a obsáhlé rešerše literatury na téma mikrocertifikáty, které Mark Brown s týmem provedli před necelým rokem (**The Global Micro-credential Landscape: Charting a New Credential Ecology for Lifelong Learning**). Uvedme klíčové otázky a komentáře z prezentace Marka Browna:

Jaký druh „trhu“ mikrocertifikátů chceme vytvořit?

- Hlavní roli budou hrát tržní síly
- Konkurenční model spolupráce
- Strategicky cílené partnerství

Mark Brown: „Neznáme odpověď, všechny odpovědi mohou být správné“.

Z celosvětového pohledu, je klíčové to, že mikrocertifikáty jsou součástí mnoha názorů, perspektiv a tradic vzdělávání. Existují dva základní konkurenční pohledy: **učící se společnost a znalostní společnost**.

Jaká jsou rizika?

Především v oblasti nákladů (COSTS), na straně poptávky (DEMAND-SIDE) a v neposlední řadě je tu otázka přínosů (BENEFITS)?

Vybraných témat v příspěvku Marka Browna se dotýkaly mnohé komentáře a názory účastníků panelových diskuzí. Níže jsou uvedeny vybrané příspěvky, názory a komentáře. **Některé názory jsou optimistické, některé naopak poukazují na jistá rizika.**

První panelové diskuze se zúčastnili

Hazman Shah Abdullah, emeritní profesor na Universitě Teknologi MARA & bývalý odborník na zajišťování kvality v Malajské kvalifikační agentuře, Malajsie

Koen Nomden, vedoucí týmu, Transparentnost a uznávání dovedností a kvalifikací, GŘ EMPL, Evropská komise

Julie Reddy, výkonná ředitelka, Jihoafrický úřad pro kvalifikace (SAQA)

Wesley Teter, hlavní konzultant, Regionální úřad UNESCO pro vzdělávání v Asii a Tichomoří.

Moderátor: David Akrami Flores, vedoucí sekce EU04, DAAD

Hlavními tématy první panelové diskuze byly: **rozsah učení a stohovatelnost**

Rozsah učení (volume, size):

Moderátor této panelové diskuze David Akrami Flores na úvod zmínil, že v jednotlivých projektech a iniciativách se počty ECTS kreditů, které by měly mikrocertifikáty obsahovat, velmi různí. Existuje všeobecná shoda, že objem kreditů u mikrocertifikátů by měl být menší, než je u klasických studijních programů, tj. méně než 60 ECTS za jeden rok studia.

Zástupce EK Koen Nomden odkazoval na 10 principů uvedených v Doporučení Komise, ve kterých jsou ECTS kredity zmíněny v principu transparentnosti: „**Mikrocertifikáty jsou měřitelné, srovnatelné a srozumitelné, s jasnými informacemi o výsledcích učení, studijní zátěži, obsahu, úrovni a případně nabídce vzdělávání.**“ S tím, že **studijní zátěž (workload)** je zde uvedena jako jedno z hlavních kritérií: „**Pokud je to možné, vysokoškolské instituce by měly používat ECTS kredity a dodržovat zásady uvedené v příloze Doporučení Komise tak, aby prokázaly pracovní zátěž potřebnou k dosažení výsledků učení v rámci mikrocertifikátů. Ostatní poskytovatelé mohou použít jiný systém, který popíše výsledky učení a studijní zátěž.**“ Koen Nomden proto v diskusi zdůraznil, že ECTS kredity jsou velmi relevantní, ale vše záleží na individuální situaci. I z tohoto důvodu není v Doporučeních uvedena přesná hodnota nebo rozmezí ECTS kreditů.

Hazman Shah Abdullah několikrát vznesl otázku: „**How small is small?**“. Na základě svých zkušeností, jako odborník na zajišťování kvality v Malajsii se domnívá, že minimální počet kreditů pro samostatný kurz by měl být 1 kredit. Zprvč to vyplývá z akademického pojetí, kde 1 kredit je 40 hodin učení (hodnota jednoho malajského kreditu odpovídá 40 hodinám výuky²) a zadruhé u mnohých poskytovatelů krátkých kurzů se počet hodin studijní zátěže pohybuje v tomto rozmezí.

Stohovatelnost (stackability):

V definicích je často zmíněn princip stohovatelnosti. Mikrocertifikáty mohou existovat buď samostatně nebo je možné je stohovat (i od různých poskytovatelů), a dosáhnout tak „větších“ certifikátů. David Akrami Flores uvádí znění z Doporučení: „**Mikrocertifikáty jsou navrženy a vydávány tak, aby podporovaly flexibilní vzdělávací cesty, včetně možnosti jejich ověřování, uznávání a stohování z různých systémů.**“ Kdo bude poskytovat tyto větší certifikáty? A jak zabezpečit důvěru v ně?

Hazman Shah Abdullah na úvod svého projevu zmínil, že **stohovatelnost mikrocertifikátů je naprosto přirozená** (natural extension). V Malajsii podporují poskytovatele mikrocertifikátů v tom, aby uváděli, jak je možné certifikáty stohovat a jaké jsou další možné kroky po získání jednotlivých certifikátů. **Upskilling a reskilling nevzniká jen získáním jednoho certifikátu.** Pro studenty jsou toto důležité informace, nejen o hodnotě daného mikrocertifikátu, ale především o tom, jakou sadu kompetencí získají, pokud spojí vybrané mikrocertifikáty dohromady.

Wesley Teter vidí pozitiva v globální komunitě. Jako zástupce UNESCO hovořil o **Globální úmluvě o uznávání kvalifikací týkajících se vysokoškolského vzdělávání**³. Tato úmluva byla vytvořena společně, proto je třeba ji šířit, abychom správně rozuměli jejímu obsahu a chápali, co jsou to ty podstatné rozdíly mezi systémy, nebo co je například míněno pracovní/studijní zátěží apod.

Koen Nomden zdůrazňuje, že Doporučení se týkají oblasti celoživotního vzdělávání a zaměstnatelnosti. Jedním z hlavních cílů Evropské Unie v oblasti celoživotního vzdělávání je ten, že by se do roku 2030 mělo každoročně účastnit vzdělávání alespoň 60 % všech dospělých. A **mikrocertifikáty jsou nástroj na podporu**

²<https://www.mqa.gov.my/pv4/document/mqf/2021/MQF%20Ed%202%2002102019%20updated%2017022021.pdf>

³ http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=49557&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

flexibilních vzdělávacích cest. Stohovatelnost je v Doporučení podpořena, nejen v rámci jednoho systému, ale i mezi jednotlivými státy EU.

Další vybrané názory a komentáře prvních panelistů k mikrocertifikátům a k evropskému přístupu:

Julie Reddy (Jihoafrická Republika)

V JAR mikrocertifikáty nemají. V JAR vždy uznávali částečná studia, částečné kvalifikace. V jihoafrickém pojetí vnímají mikrocertifikáty jako širší soubor vlastností, dovedností a kvalifikací, které lidé mají, není to jen akademická kvalifikace. Vnímají jako problematické, že v evropském pohledu jsou mikrocertifikáty úzce zaměřené na akreditované vzdělávání, které je certifikované. Důležité je dívat se na uznávání vzdělávání.

Mikrocertifikát je pouze nástroj, často používaný v oblasti vysokého školství. Ano, je důležité nastavit uznávání mikrocertifikátů, tak jak jsou definovány v evropském kontextu, ale nevynechat i další dovednosti, které lidé mají. Evropský pohled je z jejího pohledu založen na formálním vzdělávání.

Hazman Shah Abdullah (Malajsie)

V roce 2020 malajsijská Agentura pro zajišťování kvality vydala doporučení týkající se mikrocertifikátů. Hazman Shah Abdullah uvedl dva základní názory na mikrocertifikáty v Malajsi. Zaprvé, mikrocertifikáty umožňují to, že vysokoškolské vzdělávání není nabízeno jen tradičním studentům (**unbundling of higher education**). Zadruhé, v Malajsi existují tisíce krátkých kurzů, které jsou nabízeny soukromými poskytovateli. Cílem bylo **zajistit transparentnost těchto kurzů,** zpřehlednit výsledky učení, zavést hodnocení (assessment), zajistit, aby student mohl daný certifikát sdílet, aby byl přenosný, aby jednotlivé certifikáty mohl skládat do větších celků nebo kvalifikací, a aby byl uznán i vysokoškolskými institucemi.

Cílem bylo, aby se vysokoškolské kurikulum obohatilo o mikrocertifikáty od neakademických poskytovatelů (např. v průmyslu).

Wesley Teter (UNESCO, South Asia, Pacific)

Zásadní sdělení je, že potřebujeme **proměnit vzdělávání (transform education)**. Je potřeba více zapracovat na tom, abychom dosáhli Cílů udržitelného rozvoje (Sustainable development goals).

Je potřeba proměnit všechny úrovně vzdělávání, a pokud mikrocertifikáty budou odpovídat potřebám pro přestavbu celého systému vzdělávání, použijme je. Je to nástroj, který umožní inkluzi, transformaci vzdělávání. Je důležité mít koncepce, principy, ale prioritou je sledovat, jak se dá vše aplikovat s ohledem na místní kontexty (potřeby poskytovatelů vzdělávání, zkušenosti studujících).

Druhé panelové diskuze se účastnili

Courtney Brown, viceprezidentka pro dopad a plánování, Lumina Foundation, Indianapolis, USA

José Escamilla, zástupce ředitele Institutu pro budoucnost vzdělávání, Tecnológico de Monterrey, Mexiko

Peter van der Hijden, poradce pro strategii vysokoškolského vzdělávání, Belgie

Leesa Wheelahan, profesorka na Ontarijském institutu pro studium vzdělávání, Torontská univerzita, Kanada

Moderátor: Michael Hörig, ředitel bruselské kanceláře DAAD

Druhá panelová diskuze přinesla větší rozdíly v pohledu na mikrocertifikáty, především mezi velmi optimistickým Peterem van der Hijdenem a Leesou Wheelahan, která upozorňovala na možná rizika, spojená se zaváděním mikrocertifikátů do praxe. V následujícím textu uvedeme vybrané názory jednotlivých panelistů.

Jose Escamilla (Mexiko) hovořil o tom, jakou úlohu mají hrát vysokoškolské instituce v oblasti celoživotního vzdělávání v souvislosti se zaváděním mikrocertifikátů. Escamila: **“Nemůžeme předpovědět budoucnost, ale můžeme se na ni připravit”**. V souvislosti s celospolečenskými změnami, s proměnou našich pracovních kariér s důrazem na celoživotní vzdělávání by se vysokoškolské instituce měly více zaměřit na tzv. „second class“ studenty, tj. nejen na studenty klasických studijních programů, ale na studující, kteří mají zájem o mikrocertifikáty. Univerzity by měly začít vyvíjet mikrocertifikáty a například dílčí studijní programy. Zdůraznil také důležitost propojení vysokoškolských institucí s trhem práce a s průmyslem.

Peter van der Hijden (Microbol), jež se účastnil projektu Microbolu, v úvodu svého projevu zdůraznil, Doporučení Microbolu: **„Použijme existující nástroje“**. Peter van der Hijden staví mikrocertifikáty vedle bakalářského, magisterského a doktorského programu. **Je to další kvalifikace**. Z principu Microbolu vychází následující: máme úžasné nástroje (kreditní systém, národní kvalifikační rámce, pojetí výsledků učení, uznávání, certifikace, zajišťování kvality). Samozřejmě jsou tu nové prvky, nové typy poskytování certifikátů (v této nové oblasti je třeba školit samotné instituce, hodnotitele i akreditační úřady). Peter van der Hijden zdůraznil, abychom chápali mikrocertifikáty jako další způsob učení. V současné době je úkol na evropské úrovni následující: chceme-li připravit a organizovat celoživotní vzdělávání, je třeba **uspořádat nabídku a poptávku**. Vysokoškolské instituce se postarají o nabídku a ostatní o poptávku. Vysokoškolské instituce „mají“ stovky mikrocertifikátů, je však potřeba je poodkrýt – dát jim jméno, počet kreditů, ověřit, připravit na online výuku a certifikovat. Peter van der Hijden dále uvádí, že je **rozdíl mezi krátkými kurzy a mikrocertifikáty**. Mikrocertifikát je certifikát, tak jako například bakalářský titul.

Courtney Brown (Lumina foundation, USA), na úvod představila, jaké cíle v oblasti celoživotního vzdělávání mají v USA (mj. před 15 lety si zde dali za cíl, že do roku 2025 bude mít 60 % Američanů po ukončení středoškolského studia „certifikát vysoké kvality“). Jak ale definovat kvalitní kurz? Courtney Brown vyřkla důležité otázky: **„Co to je mikrocertifikát? Zajistí mi zisk jednoho „badge – odznaku“ pracovní pozici? Ne. Mikrocertifikát má zajistit možnost dalšího vzdělávání a zaměstnatelnost – tj. hodnotu na trhu práce. Jak vybudovat vzdělávací cesty, na kterých budete sbírat jednotlivé certifikáty, které povedou k vysoce ceněnému certifikátu nebo i titulu?“**

Lumina foundation podporuje a financuje například iniciativu **„all learning counts-všechno učení se počítá“**, která je založena na vytváření partnerství mezi jednotlivými institucemi. V USA je většina mikrocertifikátů nabízena mimo vysokoškolské instituce, cílem Lumina foundation je zapracovat je do vzdělávacího systému.

Leesa Wheelahan (Univerzita v Torontu, Kanada), se zabývá otázkou rovného přístupu k vysokoškolskému vzdělávání a sociální spravedlností a není zcela nadšenou podporovatelkou mikrocertifikátů. Klade si otázku, zda jsou mikrocertifikáty natolik nápomocné. Ze statistiky (např. Austrálie, USA) vyplývá, že zisk mikrocertifikátů vykazuje spíše **„weak positive gains-malý pozitivní přínos“** (např. zisk nezaručil „dobrou“ práci, nezaručil „vysoký“ plat). **Cílem vzdělávacích politik by nemělo být dostat co nejvíce studentů k mikrocertifikátům, ale cílem by mělo být podpořit studenty, aby získaly kvalifikaci, certifikáty, které mají nějakou hodnotu**. Cílem je připravit je na smysluplnou práci a zapojení do společnosti. **Cílem programů by mělo být pomáhat studentům pochopit fungování trhu práce, tak aby si dokázali vytvořit budoucí pracovní kariéru**.

Kromě výše uvedeného se debata týkala následujících témat: sociální kapitál, poradenská centra, vedení studujících, jak vybrat správný kurz

Peter van der Hijden: Nechme vše na samotném trhu práce, on si s tím poradí. Jedná se o hru s více aktéry, kde má každý svoji zodpovědnost. Peter van der Hijden by nic nereguloval, nechal by jednotlivce, ať si vyberou jakýkoliv kurz, dokonce by je podpořil v tom, aby si vybrali kurz, který je pro ně úplně cizí. Nikdy nevíte, kam vás to zavede. Existují poradenská centra.

Courtney Brown: Co se týče studujících, tak nesouhlasí s Peterem van der Hijdenem. Obává se o studující. Na příkladu USA vidí, že mnoho lidí nemá přístup k poradenským centrům. Vše stojí peníze. Lidé si půjčí peníze na kurz, který ale není propojen s trhem práce a lidé jsou pak zadluženi. V organizaci Lumina foundation vznikla iniciativa „credential engine“. Jedná se o program, který chce přinášet transparentnost. Tento kurz ukazuje lidem (v jejich současné situaci) při výběru konkrétního kurzu, jaké jsou jeho náklady a výstupy (cost and outcomes), tj. mám tento certifikát, k čemu mi je a co s ním mohu dělat.

Závěrečné poznámky druhých panelistů

Michael Hörig, moderátor druhé diskuze, na závěr vynesl několik otázek.

Diskuse o mikrocertifikátech se snaží vyplnit prázdná místa, která existují mezi trhem práce, celoživotním vzděláváním, snahou o zvyšování kvalifikací a poskytováním dalších příležitostí ve vzdělávání. Kde vidíte úskalí mikrocertifikátů pro nadcházející období? Lze najít způsob, jak se s těmito vnitřními rozpory vypořádat? Názory se různí, měli bychom se spíše zaměřit na aspekty trhu práce nebo na univerzitní kurikulum?

José Escamilla: Mikrocertifikáty musí být jednoznačně propojeny s potřebami trhu práce, jinak dochází k fragmentaci znalostí, které jsou studentům předány. Základem je soustředit se na potřeby veřejnosti, na potřeby studentů, tak aby si našli lepší zaměstnání a uměli se udržet na trhu práce. Je třeba se přizpůsobit potřebám průmyslu a společnosti. V budoucnosti by se měli vysokoškolské instituce a mikrocertifikáty propojit. Vysokoškolské instituce nezmizí.

Courtney Brown věří v sílu mikrocertifikátů, jelikož nabízí lidem možnost upskillingu a reskillingu ve velmi krátké době. Je však třeba věnovat pozornost a být obezřetný, a to například (souladu s Leesou Wheelahan) s ohledem sociální ne/rovnost a spravedlnost.

Je třeba zajistit **partnerství mezi vysokými školami, zaměstnavateli, jednotlivci,** tak aby byly **zajištěny flexibilní vzdělávací cesty** a veškeré učení se bralo v potaz. Tímto je také třeba pomoci vysokoškolským institucím, v současné době na nich leží velké břímě.

Peter van der Hijden svůj poslední projev zahájil rčením „**Anything goes**“ - Vše je možné. Mikrocertifikáty je možné studovat před, během, po studiu na vysoké škole. „Anything goes“ neznamená ale „no action“ - nicnedělání. Všichni aktéři musí být aktivní.

Leesa Wheelahan při závěrečných poznámkách vyzdvihla několik důležitých bodů. Zaprvé se jedná o otázku „**pre service learning**“ a „**workplace learning**“ – **vzdělávání před nástupem do zaměstnání a vzdělávání na pracovišti**“. S ohledem na to, že dobrý zaměstnavatel by se měl o své zaměstnance starat a měl by mít za cíl učit své zaměstnance. V současné době zaměstnavatelé chtějí plně kvalifikované zaměstnance ještě před nástupem. Problém vidí také v systematickém přesouvání nákladů (**systematic cost shifting**), od zaměstnavatele k jednotlivcům a k státu. Je třeba se soustředit na jednotlivé vzdělávací cesty mezi jednotlivými kvalifikacemi.

Konference přinesla nespočet zajímavých názorů, podnětných otázek a komentářů. Mikrocertifikáty jsou převážně vnímány pozitivně. Je to nástroj, který napomáhá jedinci v krátkém čase se requalifikovat, rozšířit své dovednosti. Mikrocertifikáty jsou chápány jako nástroj, který pomůže transformaci vzdělávání, celoživotního vzdělávání. V tomto ohledu nejsou patrné žádné protichůdné postoje.

Pohled Petera van der Hijdena naznačuje, že je třeba jednat. V Evropě máme existující nástroje, jen je třeba se nebát a začít zkoušet a uvést vše do pohybu. Globální pohled však přinesl podněty k zamýšlení pro evropskou cestu. S tím, že je potřeba vnímat rozdílnosti jednotlivých národních systémů a zvyklostí. Někteří řečníci poukázali na to, že evropský přístup k mikrocertifikátům je poněkud akademický a je možné říci „úzce pojatý“. Příklady ze zahraničí (příklady JAR, Malajsie, Mexiko) poukazují na již zavedenou praxi uznávání částečných kvalifikací, dovedností v daných zemích a mikrocertifikáty chápou jako nástroj, který je dobré použít. Severoamerické příspěvky poukazují na sociální otázku, konkrétně sociální nerovnost. Ne každý má přístup k informacím, k poradenským centrům. V těchto příspěvcích byl kladen důraz na jednotlivé vzdělávací cesty a transparentnost.

Hlavní řečník Mark Brown v úvodu nastínil, že nemusí být vždy jedna cesta řešením. Někteří například zastávají názor, že je třeba se soustředit především na hledisko trhu práce, někteří naopak, že by mikrocertifikáty měly být součástí univerzitního kurikula. Závěrem, jistou shodu mezi řečníky nalézáme v tom, že je třeba cílit na navazování vztahů mezi zaměstnavateli, komunitou a vysokoškolskými institucemi, aby bylo zajištěno, že během všech vzdělávacích cest se budou brát v potaz všechny učení (formálním i neformálním) nabyté poznatky.

Lucie Hündlová